

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHold

De teologiske fakulteter og kirken / Adventsøndagene i forslaget til ny tekstbok - Del 2 / Bekjennelsens betydning for kirkens liturgi / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

1. søndag i advent - Kjell A. Skartseterhagen
2. søndag i advent - Frode Granerud
3. søndag i advent - Even Borch
4. søndag i advent - Astrid Sætrang Morvik

Teologiens kirkelige binding er ikke forankret i en kirkelig instruksjonsrett over teologien, men i en innholdsmessig forpliktelse på kirkens tro, saklig begrunnet i teologien selv.

De teologiske fakulteter og kirken

De teologiske fakulteter har tradisjonelt spilt en viktig rolle for Den norske kirke. Etter reformasjonen var det lenge det teologiske fakultetet ved Københavns universitet som hadde denne

rollen, før Norge i 1811 fikk sitt eget teologiske fakultet ved det nyopprettede universitetet i Christiania. Neste år feirer Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo sitt tohundre-

årsjubileum sammen med resten av universitetet. I det 20. århundre fikk vi i tillegg to frittstående teologiske fakulteter, Det teologiske Menighetsfakultet (startet opp 1908) og Misjonshøgskolen (teologisk embetseksamen fra 1979, viderefører Misjonsskolen fra 1843).

Den viktigste funksjonen fakultetene har spilt, og fortsatt spiller, er gjennom å utdanne prester. Selv om man kan ta deler av en presteutdannelse ved andre institusjoner, er det de tre teologiske fakulteter som har forsynt norske prester med det meste av deres teologiske kompetanse. Ved siden av grunnutdanningen spiller fakultetene en nøkkelrolle for presters etter- og videreutdanning. Gjennom innholdet i og profilen ved den teologi fakultetene har representert, har man på avgjørende vis bidratt til å forme presteskapet i Den norske kirke.

Ved siden av sin oppgave som utdanningsinstitusjoner har fakultetene tradisjonelt hatt en rolle som rådgiver for Kongen i kirkesaker. Dette er en funksjon som også ble videreført da den kirkelige rådsstruktur ble bygd opp. De teologiske fakultetene er representert ved Kirkemøtet, i Lærenemnda og i ulike kirkelige nemnder og utvalg. Teologiske professorer avgir også stemme i forbindelse med utnevning av biskop.

Ved siden av slike formelle funksjoner har fakultetene spilt en viktig rolle i den kirkelige meningsdannelse, i første rekke gjennom teologiske læreres bidrag i den kirkelige debatt. På denne måten har man bidratt både med kvalitet og bredde til den kirkelige meningsdannelse og beslutningsprosess.

Selv om fakultetene har representert en slik sentral kirkelig funksjon, har de vært organisert helt uavhengig av kirken, som en del av et statlig universitet og som selvstendige akademiske institusjoner. Den teologi fakultetene har representert, har derfor hatt en dobbel binding og forpliktelse, dels i forhold til kirken og dels i forhold til den akademiske verden. Å drive teologi på både kirkelige og vitenskapelige premisser har vært et krevende prosjekt der ulike hensyn må veies mot hverandre i fagforståelsen. Striden som førte til opprettelsen av Menighetsfakultetet, handlet på

mange måter om hvordan teologiens kirkelige forpliktelse skulle forstås. Et viktig poeng har vært at teologiens kirkelige binding ikke er forankret i en kirkelig instruksjonsrett over teologien, men i en innholdsmessig forpliktelse på kirkens tro, saklig begrunnet i teologien selv.

På det formelle plan har bindingen til Den norske kirke kommet til uttrykk gjennom Kirkelovens § 29 som sier at lærere ved teologisk fakultet skal være medlem i Den norske kirke, samtidig som departementet gis rett til å dispensere fra dette kravet. Slik denne bestemmelsen blir tolket, gjelder den ikke for MF og Misjonshøgskolen. Disse har imidlertid interne bestemmelser som forankrer institusjonens virksomhet i Den norske kirkes bekjennelsesskrifter.

Rett før sommeren sendte Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ut et høringsdokument med forslag til endringer i graverdslov og kirkelov. Her foreslås det bl.a. å fjerne kravet om medlemskap i Den norske kirke for TFs lærere. Etter en høringsrunde vil departementet fremme forslag til endringer for Stortinget.

Det er ikke vanskelig å innse at medlemskapskravet i dag kan fremstå som problematisk. I en tid der teologien stadig har blitt mer økumenisk, bør det utvilsomt være rom også for medlemmer av andre kirker ved et teologisk fakultet. Ved MF er det i dag tilsatt ikke-lutherske lærere, uten at det truer institusjonens forhold til Den norske kirke. En påstand som også er blitt framsatt i denne sammenheng om at medlemskapskravet truer forskningens frihet, er imidlertid mer problematisk. I sin konsekvens truer et slikt argument teologiens egenart som fag og visker ut forskjellen mellom teologi og allmenn religionsvitenskap.

Det mest problematiske med forslaget til endring av Kirkelovens § 29 er etter mitt skjønn at det kommer akkurat nå – rett i forkant av en større reform av kirkeordningen og dens rettslige grunnlag. Hvorfor kan man ikke leve et par år til med en ordning man har levd med i nesten 200 år? Det er urovekkende at man fjerner den viktigste rettslige bindingen

mellom Teologisk fakultet og Den norske kirke uten å erstatte den med en ny. Departementet forutsetter riktignok i høringsnotatet at fakultetet fortsatt skal spille den samme rolle i forhold til kirken som før. Etter mitt skjønn faller noe av basisen for at det skal skje bort, i hvert fall formelt sett. Mye taler derfor for at opphevelsen av medlemskapskravet bør utsettes til man vet hva som kommer i stedet.

At forholdet mellom Den norske kirke og fakultetene har vært så sparsomt regulert, har i første rekke med statskirkeordningen å gjøre, der den samme stat har styrt både utdanningssektor og kirke. I og med at Den norske kirke i større grad blir en selvstendig størrelse, må derfor dette forholdet reguleres på nytt og på nye premisser. Departementet forutsetter derfor i høringsdokumentet at "fakultetets fremtidige forhold til Den norske kirke ved en avvikling av medlemskravet må avklares i dialog med kirkens egne organer". En slik avklaring må finne sted i forbindelse med uttegningen av den fremtidige kirkeordningen.

En særlig nøtt er i denne sammenheng Det praktisk-teologiske seminar (PTS). PTS er plassert ved Universitetet i Oslo, samarbeider tett med TF om presteutdanningen, men er organisatorisk en selvstendig institusjon som sorterer under Kirkedepartementet. Ved MF og Misjonshøgskolen blir derimot den praktisk-teologiske utdanningen ivaretatt av institusjonene selv.

Spørsmålet er hvordan dette skal ordnes den dagen det ikke lenger finnes noe Kirkedepartement å sortere under. En mulig modell vil være å la PTS sortere under Kirkerådet; motargumentet vil være at kirken da vil få et noe ulikt forhold til de tre utdanningsmiljøene. En annen modell ville være å gjøre PTS til et generelt kirkelig pastoralinstitutt etter svensk og dansk mønster, med ansvar for kandidater fra alle de tre fakultetene. En slik ordning fremstår imidlertid som et stort tilbakeskritt i forhold til den integrasjon mellom praktisk og teoretisk teologi som er oppnådd i de senere år, og som ble bekreftet ved at man fikk beholde cand.theol.-graden som profesjonsgrad. Den mest nærliggende løsningen er trolig en nær-

mere integrasjon av PTS i Universitetet i Oslo. En slik løsning krever imidlertid en fortsatt solid kirkelig forankring for Teologisk fakultet, både formelt og i fagforståelsen.

Et sentralt spørsmål er i denne sammenheng hvordan forholdet mellom Den norske kirke og de teologiske fakultetene skal ordnes innenfor rammen av en fremtidig kirkeordning. Jeg er for min del skeptisk til en omfattende lovregulering på dette området. En mer nærliggende løsning vil være å regulere dette forholdet gjennom avtaler mellom partene. En parallell kan f.eks. være ulike akkrediteringsordninger som gjelder i forholdet mellom kirkesamfunn og teologiske utdanningsinstitusjoner i USA. En slik modell ville innebære

Uansett hvilke løsninger som blir valgt, er det viktig at man bevarer og utvikler de teologiske fakultetenes rolle i forhold til Den norske kirke.

at Den norske kirke definerer bestemte krav til institusjonene. Slike krav kunne handle om forpliktelse på kirkens lære og om innholdskomponentene i presteutdanningen.

Institusjoner som ble akkreditert etter en slik ordning, ville på sin side ha rett til å utdanne prester for Den norske kirke og utføre andre oppgaver i forhold til kirken (avgi høringsuttalelser, være representert ved Kirke-møtet osv).

Uansett hvilke løsninger som blir valgt på dette og andre spørsmål, er det viktig at man bevarer og utvikler de teologiske fakultetenes rolle i forhold til Den norske kirke. Det fordrer bevissthet om en teologi som både har frihet i forhold til kirken, men som også er grunnleggende forpliktet på kirkens tro.

HARALD HEGSTAD
harald.hegstad@mf.no

Adventsøndagene i forslaget til ny tekstbok

Med hovedvekt på evangelietekstene

Del 2: De to siste adventssøndagene

BIRGER H. FOSSUM, SOKNEPREST I TRØGSTAD OG BÅSTAD

Del 1 sto i forrige nummer

3. søndag i advent

Dette var i TB1918 og TB1977 den første av to søndager med tekster om Døperen Johannes. Fra gammelt av har 2. adv. hatt Døperens spørsmål til Jesus: *"Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen?"* Jesu svar og Jesu ord om Døperen kaster lys over begge. Matt 11, iff finnes i de gamle tekstordningene, MissRom og RCL har denne teksten på den foregående søndag.

"3. søndag har fokus på Johannes døperen som forløper. De gammeltestamentlige tekstene gjør det meningsfylt å synge viktige adventssalmer knyttet til dagen." (Presentasjon 2006:45)

Dagen er lite endret fra TB1977. Det heter i innledningen til TB2010: *"2. søndag i advent er endra for å konsentrera tekstane om døyparen Johannes i adventstida til 3. søndag."* (Innl. 2010:11). Vi har ovenfor korrigert dette med tanke på 2. adv. For 3. adv. er det noe rett i det: Alle tekster om døperen Johannes, som tidligere var fordelt på 3. og 4. adv. 1977, ble i TB2008 er samlet her, men da stort sett ved at tekstene fra 4. adv. går ut. Av de 9 ordinære tekstene for 3. adv. i TB2010 er

5 tekster hentet fra 3. adv. 1977: Jes 35, Jes 40,

Matt 11, Jak 5 og 2 Pet 1.

1 tekst er hentet fra 4. adv. 1977: Joh 5 (T-tekst; Ev III. rekke i TB1918).

For øvrig er

1 tekst hentet fra St. Hans 1977: Mal 4.

1 tekst er for en del hentet fra 1.sønd. e. Kr Åp (T) 1977: Luk 3.

1 tekst er helt ny i TB: 1 Kor 3. Den finnes i åpenbaringstiden i RCL.

Begge evangelietekstene fra 4. adv. 1977 går ut av TB2010, det samme gjelder en av lektiene og en av epistlene samt 3 av de 4 T-tekstene - se nedenfor. *Det er altså den gamle 4. adv. (1977) som går ut til fordel for den nye av 2008/2010, 3. adv. er i hovedsak som før.*

Økumenisk utblikk

RCL har på 2. adv. ingen tekster felles med 3. adv. TB2010. På 2. adv. presenterer RCL Døperens botsforkynnelse. TB2010 har imidlertid 4 tekster felles med 3. adv. i RCL: Jes 35, Jak 5, Matt 11 og Luk 3.

TB 2010 har for denne søndagen 3 tekster felles med DEB: Jes 35, Jes 40 og Matt 11.

I SEB gjenfinner vi 5. tekster på 3. adv: Jes 40, Mal 4, Matt 11, Luk 3 og 2 Pet 1.

I FEB finner vi 3 av tekstene for dagen: Matt 11, Mal 4 og 2 Pet.

Sett under ett har 6 av de 9 tekstene 3. adv. i TB2010 sin motsvarighet i tekster for 3. adv. i en eller flere av de tre øvrige nordiske kirkene.

En tekst (Jak 5) finnes på 2. adv. i DEB, ytterligere en på 2. adv. i SEB. (Joh 5). Bare én tekst: 1 Kor 3,18-23 (Guds og menneskers dårskap og visdom) er helt ny i TB og uten motsvarighet i noen av de nordiske land. Den finnes i åpenbaringstiden i RCL.

Forslaget til ny tekstbok

Ev I er som før Matt 11,2ff - Døperen sender bud til Jesus.

Denne teksten har en interessant tolkningshistorie, som kommer til uttrykk ved at 3. adv. for en del har blitt en "tvilens søndag" (i slekt med 1. sønd. etter påske: Thomas), jfr. kollektbønnen: "vær oss nær når vi kommer i tvil og anfektelse." En utleggelsestradisjon som begynner helt tilbake hos *Chrysostomus* og *Hieronymus*, og som føres videre av *Calvin* og *Luther* (og med ham også læstadianerne) antar at Johannes sender disiplene sine til Jesus for deres skyld, så de skal få høre svaret på Johannes' spørsmål av Jesus selv, og dermed komme til tro på Jesus. I denne tradisjonen tenker en seg ikke at Johannes spør på egne vegne. Tanken om at Johannes selv vilte, avvises tvert imot sterkt av noen.

I senere kirketider har bl.a. *Wilhelm Løhe* (1808-1872) understreket at Johannes spør på egne vegne. *E F B Horn* (1829-1899) sier i sine *Predikener* fra 1887: "Skulde det hende med os, at Tvilens kolde Vande vil slukke Troens Flamme i vort Bryst, saa hjælp os du over dette!"

"Den psykologiske foranledningen til spørsmålet har ingen selvstendig betydning i fortellingen, det gir bare foranledningen til Jesu svar, som har hele vekten." (*N. A. Dahl*: Matteusevangeliet I, [1969], 146.) Se også *Kvalbein*: Matteusevangeliet I 1989, 286f., som i likhet med Dahl mener at spørsmålet er reelt å forstå: Johannes spør på egne vegne.

E. Larsson nevner tanken om at Johannes skulle være kommet i tvil på grunn av omstendighetene, og "att hans fråga därför skulle vara att betrakta som uttryck för en skakad tro." Larsson aviser at Johannes

vilte. "En sådan tolkning må vara naturlig i en tid, då tvivlet på skilda sätt romantiseras. Ut från vår text kan den knappast rättferdigas." (Kommentar till evangelieboken I, Uppsala 1963, s. 15).

Ev II er Luk 3,7-18: Døperens forkynnelse. Denne teksten er en tidligere T fra åpenbaringstiden, etter mitt skjønn vellykket hentet til advent som hovedtekst. Den finnes på 3. adv. også i RCL

Ev III er Joh 5,31-36 (Skriftene vitner om meg), som i TB1918 og TB1977 var Ev III. Fra 1977 har teksten vært T, men er nå blitt en høvelig hovedtekst i advent. Forholdet profetisk løfte - oppfyllelse i Jesus Kristus er et gammelt adventsmotiv i den lutherske kirke.

GT-tekstene fra 1977 i I. og II. rekke er beholdt med noen justeringer. GT I: Jes 35 (Den hellige vei) finnes på 3. adv. også i DEB og i RCL. GT II: Jes 40,1-5 ("*Trøst mitt folk*") har vi felles med DEB og SEB. GT III er Mal 4,4-6 ("*Jeg sender Elia til dere*"). Den er ny hos oss, men finnes på dagen også i SEB og FEB. Alt i alt bygger tekstene godt opp om dagens tema. Jes 35 er vakkert gjendiktet av Grundtvig i NoS 13: *Blomstre som en rosegård*. Jes 40,1ff ligger til grunn for Franzéns praktfulle adventsalme NoS 12: *Rydd veg for Herrens komme*.

Ep I fra 1 Kor 3,18-23 (Guds og menneskers dårskap og visdom) er ny i TB. Den har nær sammenheng med Matt 11,19 ("*Visdommen har fått rett*"), som imidlertid er blitt borte fra dagen. En annen forbindelse er til Jes 35,8 "*selv ikke dårer skal fare vill*." 1 Kor 3 erstatter i TB2010 1 Kor 4,1-5 som fra gammelt av var plassert på dagen fordi 3. adv. ofte var (og er) en ordinasjonsdag (Berggrav 1947). 1 Kor 4 er fortsatt på dagen i DEB, SEB og FEB. V 1-2 taler om de tro forvaltere. 1 Kor 4 er forkortet og plassert på 17sit, som en advarsel mot å dømme noe før tiden. Det er et savn at ordene om forvalterne og deres troskap ikke lenger er med på 3. sit.

Ep II fra Jak 5 om tålmodighet var lekt II i 1918, T i 1977 og er på 3. adv. i årgang A i RCL.

Ep III fra 2. Pet har fulgt dagen siden 1887 (= TB1918 III) med sitt vakre bilde av morgenstjernen. På 3. adv. er den også i SEB og FEB.

Poetisk tekst er Luk 1,78-79+68.

Fortellertekst er Ruts historie basert på et utvalg av Ruts bok.

4. søndag i advent

"4. søndag har forventningen som tema, med i tråd med våre søsterkirker settes fokus på Maria, og det blir en direkte forberedelse til julens budskap." (Høringsdokument 2008:45)

"4. søndag i advent er endra i retning av ein juleførebuingsdag." (Presentasjon s 11).

Hom, MissNid, Luther, Pall, TB1918 og TB 1977 hadde på 4. adv. Døperens vitnesbyrd fra Joh 1,19-28. Når nå alle Johannes-tekstene er samlet på 3. adv., er det for å gi rom for en helt ny søndag i vår kirke, der Maria, Jesu mor kommer i fokus. Mens vi etter TF2010 går vår egen, nordiske veg på 1. adv. og en helt egen veg på 2. adv., går vi sammen med mange på 3. adv. og med de fleste på 4. adv. I Norden er det bare den danske kirke som har beholdt den gamle 4. adv.

Økumenisk utblikk

Maria-tekster er nye temata for dagen i vår kirkes tekstbok. Tanken er imidlertid ikke helt ukjent. IKO gav for noen tiår siden ut "Søndagsposten for de minste" der budskapet til Maria var tema for 4. adv. Det finnes dessuten adskillig eldre forbilder. SEB viser til at Maria Budskapsdag ble lagt til søndag før jul i Spania og i Milano på 600-tallet (s. 45). Senere har bl.a. Gottfried Thomasius (1802-1875) foreslått Luk 1,46-55 som evangelium for dagen i sitt tyske, lutherske lektionar fra 1860-tallet (Nebe I, 93). Lars Dahle plasserte Maria Budskapsdag på 4. adv. i den første gassiske kirkeordningen (muntl. oppl. fra prof. Ludvig Munthe 1978). Den Svenske tekstboken fra 1983 hadde Maria-tekster på 3. adv.

Endringen av søndagen er gjennomgripende og med mange økumeniske forbilder. Den tyske tekstordningen fra 1977 har to Maria-tekster fra Luk 1 på denne dagen. Alternative Service Book (heretter: ASB) fra 1980 hadde Luk 1 (Budskapet til Maria) og Matt 1 (Budskapet til Josef) som evangelietekster på dagen.

SEB har som de tre evangelietekstene 1) Budskapet til Maria, 2) Bebudelsen og 3) Maria og Elisabet.

FEB har Matt 1 i alle tre årganger. RCL har 3 tekster felles med TB 2010: Mika 5, Matt 1 og Luk 1. DEB har derimot beholdt 4. adv. som en Johannes-søndag.

Bortsett fra Ep II (Fil 4) er alle ordinære tekster fra 1977 skiftet ut. Imidlertid er kun 2 tekster helt nye i tekstboken (Rut 4 og Rom 15). De øvrige er hentet fra andre søn- og helligdager.

1 er hentet fra 1988, 1. adv. T (Sef 3),

1 er hentet fra 1988, 4. adv. T (2 Kor 1),

1 er hentet fra 1977 Julaften (Mika 5),

1 er hentet fra 1977 Julenatt/ottesang T (Matt 1),

2 er hentet fra 1977 Maria Budskapsdag I og II (begge fra Luk 1).

Av de tidligere ordinære tekstene for dagen flyttes 3 til andre dager, mens 3 utgår av TB. Av de 4 T-tekstene går 1 til 3. adv., 1 beholdes som ep III, 2 går til åpenbaringstiden.

Forslaget til ny tekstbok

Det vil føre for langt å angi alle andre tekstordninger som har de samme tekstene.

Ev I er Luk 1,46-55: Marias lovsang

Ev II er Luk 1,39-45: Budskapet til Maria

Ev III er Matt 1,18-25: Budskapet til Josef

GT I er Rut 4,13-17 - ny i TB

GT II er Mika 5,1-4a, tidligere Julaften, men der byttet ut med Jes 9 - et meget vellykket bytte.

GT III er Sef 3,14-17, tidligere T på 1. adv.

Ep I er Rom 15,8-13, ny hos oss, men lik RCL II A. Det er en god adventstekst.

Ep II (Fil 4: "Gled dere!") finnes i så å si alle tekstordninger, på 3. adv. eller 4. adv. Teksten er et vakkert økumenisk enhetsbånd i adventstiden.

Ep III er 2 Kor 1,18-22 om Guds løfter. Den var T på dagen i TB1977, er nå blitt ordinær tekst - det var en vinning.

Poetisk tekst er Salme 145,10-12+13.

Fortellertekst er Luk 1,39-45: budskapet til Maria.

Sluttord

Mens juleforberedelse i tidligere tider var en besinnelse på forskjellige aspekter ved Jesu komme, understrekes nå fødselen; Maria som Jesu mor trer i stedet for domsprofeten fra ødemarken; dommen tones ned til fordel for forventningen; gleden og oppfyllelsesmotivet fremheves. Det er på mange måter en velkommen videreutvikling av adventstiden i vår kirke. Noen momenter kan imidlertid stadig diskuteres; dette var et lite bidrag.

Bekjennelsens betydning for kirkens liturgi

ANDREAS AARFLOT, BISKOP EM

Foredrag på Menighetsfakultetet i forbindelse med presentasjon av festskrift til Kjell Olav Sandnes, 9 april 2010.

"Hør, Israel, Herren er vår Gud; Herren er én (Herren som den eneste)". Disse ordene fra 5 Mos 6,4, innledet med det hebraiske "Shemah", var inngangsbønnen i den jødiske synagogeliturgi som urkirkens kristne var kjent med fra sin religiøse bakgrunn. Her er bekjennelse og liturgi føyet sammen som et naturlig utgangspunkt for lovsang og tilbedelse i en menighetsforsamling. Fortsettelsen minner om budene som Gud hadde gitt til folket, og som skulle formidles videre fra slekt til slekt. Bekjennelsen til den ene Gud, troen på hans nådige utvelgelse og forpliktelsen på hans bud var grunnlaget for paktsfellesskapet mellom Gud og det folk han hadde utvalgt seg. I denne synagogetradisjon finner vi en av røttene til den kristne gudstjeneste. Her fant Jesus selv et utgangspunkt for sin messianske gjerning, slik vi ser det i beretningen hos Lukas kap 4, 16ff, hvor Jesus i tråd med synagogens frie rammeverk leser fra den hellige skrift og tolker profeten Jesaias spådom om frigjøreren på seg selv og sitt oppdrag. Synagogens "Shema"-bønn og evangelietradisjonens prioritet er modellen også for de første kristne gudstjenester som vi leser om i Det nye testamente. Den form for samvær som fra tidlig tid

avtegnes i Apg 2,42, viser at det kristne fellesskap var kjennetegnet ved troskap mot apostlenes lære: "De holdt seg trofast til (holdt fast ved) apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene". Når Det nye testamente beskriver menighetens åndelige orienteringspunkt med begrepet "apostlenes lære" - *didaché tōn apostolōn* - så ligger allerede her et moment av tradert bekjennelse, slik vi ellers kan finne bruddstykker av i andre nytestamentlige skrifter. Eksempelet fra den jødiske lærertradisjon viser at begrepet "lære" alltid handlet om å gi videre faste formuleringer. Selv om dette tradisjonsinnhold i den eldste tid ble overlevert som muntlig tradisjon, begynte snart enkelte skriftlige overleveringsformer å feste seg allerede gjennom fremveksten av de nytestamentlige skrifter, særlig i Paulus-brevene. Likevel er ikke læren system, men budskap. Det er i denne kontekst av *lyttende mottakelse av evangeliens vitnesbyrd om Jesus* at de øvrige gudstjenestlige innslag i urmenigheten finner sted. Brødsbrytelsen og bønnene får sitt forklarende lys fra beretningen om Jesu liv, død og oppstandelse. Det var den trofaste vedhengen ved den overleverte lære som var forankringen og utgangspunktet for gudstjenestefellesskapet. Leonard Goppelt gjengir ordet "holdt fast ved", *proskarteruntes*, med det tyske "verharrete" og forklarer det slik at det var som om de var trukket fast med en

magnet til apostlenes lære.

Den andre roten til den kristne gudstjeneste finner vi i tradisjonen om påskemåltidet. Det avgjørende her er ikke om intensjonen hos Jesus har vært å knytte an til den jødiske *pasha*-tradisjon med den liturgi som ble brukt i hjemmene til minne om utgangen av Egypt. Det kan ha vært et vanlig måltid som fikk sitt særlige preg ved at det også ble en avskjed med disiplene og en historisk avslutning på det fellesskap han hadde hatt med de aller nærmeste under sin vandring på jorden. I den jødiske tradisjon for et festmåltid i hjemmet åpnet verten måltidet med en *berakah*-bønn som rommet velsignelsesønsker over dagen og vinen og brødet, og måltidet ble avsluttet med lovprisning av Guds store gjerninger med sitt folk. Men beretningen i Lukasevangeliet betegner det som "påskemåltidet", og omtalen av takkebønnen som Jesus ba før han begynte å dele ut gavene, tyder på at påskeberetningen var i Jesu bevissthet som bakgrunn for måltidet. I en slik tradisjonsoverlevering ligger det et moment av bekjennelse. Også her er det tydelig tale om en sammenkobling av den gammeltestamentlige paktstanken og det nye som settes i verk med Jesu forestående død og oppstandelse. Det ligger et drag av vemod i Jesu ord: "Jeg har lengtet inderlig etter å spise dette påskemåltidet med dere før jeg skal lide. For jeg sier dere: Aldri mer skal jeg spise påskemåltidet før det har fått sin fullendelse i Guds rike." (Luk 22,15f) Det er som om vi ser Jesus strekke sin bevissthet bakover gjennom tid og rom til frigjøringen fra trelldommen i Faraos rike og samtidig strekke sin hånd inn i fremtiden for å hente ut foregripende en prøve på det fullkomne måltid i det kommende Guds rike, for så å knytte fortid og fremtid sammen i sin egen person og det måltid han nå feirer med sine nærmeste. "Dette beger er den nye pakt i mitt blod." Nattverden blir dermed et vitnesbyrd om Guds paktstroskap slik den er etablert på et nytt grunnlag ved Jesu Kristi person og verk. Det er ikke rart at Paulus i sine nattverdparafraaser taler om dette måltid som samfunn med Jesus i hans død og oppstandelse (1 Kor 10,16; 11,26). Allerede ved den faste form som Paulus gjengir instiftelsesordene for nattverden med, ser vi tegn til en bekjennelsestradisjon som blir forankret i liturgien. Jesu

formaning om at enhver etterfølgende gjen-takelse av nattverdfeiringen skulle skje "til minne om meg", tilsier at den kristne praksis kjente seg bundet til å ta vare på Jesus-ordene som forpliktende tolkningsramme om nattverden. Det er ikke minst i den såkalte *anamnese*, som har vært en bestanddel av nattverd-liturgien fra den eldste tid, at Kristus-bekjennelsen blir artikulert. Den var ifølge Justin en "erindring om Kristus som ble kjød for deres skyld som tror på ham". Det er hos Hippolyt vi først finner denne *anamnese* tydelig utformet, som en påminnelse om Guds frelsehandling i historien og en erindring om Jesu død og oppstandelse. Her er bekjennelse og liturgi vevet sammen til et hele. Som i den jødiske tradisjon innebar erindringen om Guds frelseshandlinger en dynamisk fremstilling av historiske realiteter som blir aktivt nærværende. Det faller helt i tråd med dette når Paulus i sin nattverdpåretnelse understreker: "For hver gang dere spiser dette brødet og drikker av begeret, forkynner dere Herrens død helt til han kommer." (1 Kor 11,26) Disse formuleringene utgjør noen av de eldste og mest konstante trekk i den tidligste gudstjenestetradisjonen. Også her ser vi at bekjennelse og liturgi går hånd i hånd.

Den tredje roten for den eldste kristne gudstjenestetradisjonen finner vi i dåpsliturgien. Også her kommer det tidlig inn et moment av faste former. Dåpen skjer i den treenige Guds navn, og dåpen knyttes til åndsmeddelelse og til opptakelse i menighetens fellesskap. I Bjarne Skards fremragende studie "Dogmet om Kristus" skildrer han kirkefedrenes kamp for å bevare den bibelske substans i forestillingen om Kristus Han beskriver de ofte velmente forsøk på å omgå dogmets anstøt når Jesus betegnes som både Gud og mann. I skildringen av den fløy som hadde vanskeligheter med Jesu guddom, peker han på at deres tanker strandet på det faktum at Jesus var gjenstand for tilbedelse: "Kirkens Kristus er gjenstand for kultus... Tilbedes kan bare han som står på Guds eget plan, side om side med Faderen og Ånden, og som troen bekjenner bare med et "og" mellom leddene." Og Skard føyer til at kirken allerede hadde de nødvendige formler: "Kristusbekjennelsen lød for lengst - ved tusener av dåpskilder.

Der er nemlig dogmet født." I den kateketiske tradisjon, med forberedelsen frem mot den endelige, høytidelige dåpsseremonien ble kirkens trossymbol stadig prøvet ut og befestet som basis for levet liv i en tid hvor det kunne koste å tilkjenne sin tilhørighet til en kristen menighet. Kirkens bekjennelse ble utdypet og beriket i en stadig vekselvirkning mellom gudstjenestlig handling og ny besinnelse på Bibelens vitnesbyrd om den treenige Gud.

Forholdet mellom bekjennelse og liturgi har vært et sentralt tema i nyere liturghistoriske undersøkelser. En svensk avhandling som har analysert prosessen frem mot den senest antatte høymesseliturgi for den svenske kirke, har simpelt hen fått tittelen: "Liturgin som bekjennelse" (Rune Klingert). Den stort anlagte "Handbuch der Liturgik" som er utgitt i 3. utgave i 2003, inneholder artikler av en rekke kjente liturgiforskere som analyserer bl.a. gudstjenestens grunnlag i historisk, systematisk-teologisk og antropologisk belysning. Viktige bidrag er Jürgen Roloffs artikkel om gudstjenesten i urkristendommen, og Gordon W. Lathrops artikkel om gudstjenesten i luthersk kontekst. En omfattende presentasjon og drøftelse av nyere teorier om liturgiens prinsipielle forankring og utfoldelse finner vi i den tyske teologen Jochen Arnolds bok: *Theologie des Gottesdienstes*. I denne stort anlagte teologihistoriske og systematiske undersøkelsen gir forfatteren en omfattende analyse av forholdet mellom liturgi og teologi. Med utgangspunkt i den klassiske formuleringen *lex orandi, lex credendi* (vanligvis forstått som "bønnens lov er troens lov"), gir Arnold en mangefasettert begrunnelse for den uløselige sammenheng mellom gudstjenesten som gudsåpenbaring og bekjennelsen som utfoldelse av troens store hemmeligheter. Fra den metodistiske teologen Geoffrey Wainwright siterer han følgende: "Det latinske ordparet *lex orandi, lex credendi* kan tydes på to måter. Den vanligste er den som gjør bønnens regel til en norm for troen: Det som blir bedt, indikerer hva som kan og må være troens innhold. Men grammatisk betraktet er det like meget en mulighet for å snu subjekt og predikat i ordparet så det betyr: Troens regel er bønnens norm; det vil si at det vi tror, må styre hva som kan og bør uttrykkes i vår bønn".

Arnold understreker liturgiens betydning som kilde og norm for dogmatikken, men også på den annen side bekjennelsesdannelsens betydning som kilde og norm for utformingen av gudstjenestens bærende motiver. Med tilslutning siterer han den ortodokse teologen Alexander Schmemmann som sier at den liturgiske utfordring i vår tid er å "gjenopprette for *liturgien* dens teologiske betydning, og for *teologien* dens liturgiske dimensjon". Av særlig betydning for forståelsen av gudstjenestens teologi i vår lutherske tradisjon er Arnolds gjennomgang av Luthers og Augustanas måte å tolke gudstjenestens hovedanliggende på. Med utgangspunkt i artikkel IV (Om rettferdiggjørelsen) og V (Om det kirkelige embete) i Augustana påpeker forfatteren den ubrytelige sammenhengen mellom det en gang fullbrakte frelsesverk i Kristus og den aktuelle tilegnelse av frelsen ved den Hellige Ånd. Det dreier seg om sammenhengen mellom forsoningen som *faktisk hendelse* og *budskapet* om forsoningen, slik Paulus beskriver det i 2 Kor 5,18-20. Frelsen blir knyttet til ytre tegn: sakramentforvaltning og preken. Begge betegnes som "instrumenter", som Gud bruker til å skjenke den Hellige Ånd, som igjen gjør rettferdiggjørelsen til en aktuell realitet for den troende. Det styrende prinsipp hos Luther er dermed selve forståelsen av rettferdiggjørelsen som noe mennesket bare kan motta som gave. Med dette som bakgrunn kan vi si at bekjennelsen gjennomsyrrer gudstjenestens liturgi, både som sentralt dogmatisk grunnelement og som praktisk utført handling. Den lutherske sentralbekjennelse blir et kriterium som liturgien prøves på. Derfor forkastet Luther den katolske kirkes messeofferlære.

I nyere tid er det blitt et sterkere syn for gudstjenestens karakter av dialog, av vekselvirkning mellom det guddommelige initiativ og den respons eller deltakelse som skjer fra menighetens side. Når menigheten kommer sammen for å feire gudstjeneste, svarer den på et kall fra Gud til å komme ham i møte. Den er *ekklesia*, et utvalgt folk, kalt ut fra den verden og den samfunnsmessige sammenheng som den lever i. Men menigheten er også de helliges forsamling (*congregatio sanctorum*), slik Augustana beskriver den. Den er en samling av mennesker som aktivt søker mot et sentrum

for det liv de troende er kalt til å leve ut i verden. Når vi trer inn i gudstjenestens rom, hvordan enn denne romlighet er utformet, stiger vi inn på en scene der alt som skjer får en ny karakter. Vi blir del av en annen virkelighet enn den som finnes utenfor, selv om det fortsetter å være en fysisk og skapelsesmessig sammenheng med det samfunn og det miljø vi tilhører. Denne aktive sammenstimling, denne bevegelse for å møte sin Gud og sin neste er et kjennetegn på en menighet som bekjenner ved selv å søke å delta og finne sin plass i det dynamiske fellesskap som en gudstjeneste-feirende menighet er. Derfor er menigheten ikke bare passivt mottakende. Det er heller ikke mulig å separere enkelte deler av gudstjenesten og ensidig plassere dem enten i perspektiv av det *sakramentale*, forstått som Guds handling mot oss, eller det *sakrifsielle*, forstått som vår tilbedelse og lovsang, rettet mot Gud. Det er den uopphørlige vekselvirkning og sammenveving av Guds aksjon og menneskers aksjon som uttrykker det berettigede i en dialogisk forståelse av gudstjenesten. Dette er også hovedmomentet i Luthers kjente utsagn fra hans preken ved innvielsen av den nye slottskirken i Torgau: "Mine kjære venner, vi skal nå be om velsignelse over dette nye hus og vigslø det til vår Herre Jesus Kristus. Det er ikke min sak alene, men dere skal også være med på denne handling, så dette hus blir gjort slik i stand at intet annet skjer her, enn at vår kjære Herre selv taler med oss gjennom sitt hellige ord, og at vi igjen taler med ham gjennom vår bønn og vår lovsang". Det er Guds ord som er utgangspunktet, det skrevne ord, det forkynte ord, bekjennelsens ord i Credo som en sammenfatning av evangeliet, det sunge ord, som hos Luther også rommer elementer av liturgien, og det synlige, håndgripelige ord i dåpens og nattverdens liturgi og handling. Og i alt dette er det også menighetens deltakelse og hengivelse, åpenhet og mottakelse, innlevelse og tilegnelse som synliggjør det himmelske møte mellom Gud og hans folk. Liturgi er bekjennelse, bekjennelsen er liturgi.

I sine forelesninger i liturgikk understreket vår praktikumlærer Carl Fr. Wisløff det samme poenget. Han knyttet an til Apg 13,2 hvor det fortelles om menigheten i Antiokia, og hvor beretningen innledes med ordene: "En gang

de holdt gudstjeneste og fastet". Ifølge mine nokså fylldige referater sa han videre: Det er den handling å *holde gudstjeneste* vi må få øye på. Alle i menigheten utfører sin liturgiske tjeneste. Liturgi er en funksjon i menigheten. Alle er samlet om den handling å holde gudstjeneste. Liturgi er ikke en bok - en forskrift, men det som man gjør i menighetens felles handling. Wisløff peker på at liturgi ikke bare skjer for alteret, og ikke bare ved presten. Den skjer ved døpefonten, prekestolen, på kirkegulvet. Det blir derfor umulig å være passiv i gudstjenesten når vi ser den som hele menighetens handling, sier han. Her henviste han også til 1 Kor 14,26, hvor Paulus skildrer det som skjer når menigheten "kommer sammen", som det uttrykksfullt står: Da har én en salme, en annen et ord til lærdom; én har tungetale, en annen tydning, og alt skal skje til "å bygge opp". Wisløff understreker Ordets grunnleggende betydning: "Idet ordet lyder, er menigheten straks der. Ordet samler en menighet. Før vi vet hvordan vi skal ordne en gudstjeneste, må vi vite hva kristendom er." Dette understreker nødvendigheten av at gudstjenestens liturgi er orientert ut fra bekjennelsen. Det er hva vi tror som skal deles i stadig nye former.

Allerede den faste tradisjon med skriflesninger i gudstjenesten vitner om betydningen av en bekjennelsesmessig ramme om menighetens samling. I gudstjenesten stiller vi oss inn under Ordets tiltale. Lesningen av evangelietekstene bringer til bevisstheten urmenighetens bekjennelse til Jesus slik han stod frem i sitt liv, sin død og oppstandelse og i sitt budskap. "Evangeliene er bekjennende tekster", skriver Birger Gerhardsson. I denne sammenheng står prekenen i gudstjenesten i en spesiell stilling. Forkynnelsen hviler på Jesu egen *fullmakt* slik den blir uttrykt i prestens ordinasjon; den er karakterisert av en egen *skaperkraft*; den er en *gjenfremstilling av Jesus Kristi frelsesverk*; den innebærer *Jesu egen selv-presens* og innebærer en faktisk "real-presens", like konkret gripbar som den spise og drikke vi mottar ved nattverdbordet; den er *forsoningens ord* som virkeliggjør forsoningens *realitet* for den troende (Sml. 2 Kor 5,18-20). Også prekenen er bekjennelse. Prekenen må ikke bare bli en refleks av aktuelle tanker i tiden

og av "samtidige erfaringer", men et dirrende vitnesbyrd om Guds store gjerninger og om hans nåde som vi bare kan motta i tro.

Det muntlige ord, forkynnelsen, er en del av Guds gave til kirken. Det er gjennom dette ordet troen skapes. Men det forkynte ord skal prøves på om det er en rett utleggelse av evangeliet. Den lutherske tradisjon taler om forkynnelsen og sakramentene som to virkekriftige uttrykksformer for det samme evangelium. Det skjelves mellom *sacramentum audibile* (prekenen) og *sacramentum visibile* (dåp og nattverd). Men både forkynnelse og sakramentforvaltning skal måles på om de skjer i samsvar med evangeliet. Når Augustana understreker at kirken kjennetegnes på at evangeliet "læres rett" *recte docetur*, og at sakramentene blir "forvaltet rett", *recte administrantur*, så innebærer det at det er deres samsvar med kirkens nedarvede lære som gjør både preken og sakramentforvaltning virkekriftige til å skape tro og danne en menighet. Også slik blir bekjennelse og liturgi sett sammen og danner en ubrytelig sammenheng. Her er det viktig at menigheten ved sin deltakelse i liturgien også gir sin tilslutning til denne tro. I dåpsfølgets tilslutning til dåpsformaningen sammen med menigheten, i den felles bekjennelse av credo, i bønnetradisjonens menighetssvar, i lyttende besinnelse på prekenen, i Fadervårets ekko fra Jesu veiledning til disiplene, i nattverdmenighetens deltakelse under lovprisningens vekselang og sanctus i nattverdliturgien, i salmesang og andaktsfull mottakelse av velsignelsen - over alt glimter noe av arven frem fra den århundrelange tradisjon hvor bekjennelsen har vært meislet ut i edle og dyrebare smykker, pietetsfullt brakt videre til nye generasjoner og til sist lagt også i våre hender. Liturgien er "das gebetete Dogma", sier Romano Guardini og sammenfatter på en enkel formel denne utviklingen. Det er i liturgien vi kjenner troens samhörighet med slektene som er gått foran. I gudstjenesten gjør vi den forgangne tids erfaringer, med nådens fellesskap i Kristustilbedelse og åndelig oppbyggelse, til våre egne.

Men vi skal ikke glemme at det i urmenighetens gudstjenestep praksis også lå et moment av diakonal omsorg. Tro og gjerninger hørte sammen. Fellesskap med Kristus innebar

fellesskap med Kristi brødre og søstre, også dem som trengte hjelp til å klare dagliglivets utfordringer. Bekjennelsen til Kristus innbefattet også en bekjennelse til samhörigheten med hans minste søsken, slik Jesus selv beskrev det i talen om dommen, som er gjengitt i Matt 25. Det var dette som kom til uttrykk i beskrivelsen av menighetens samværsformer i Apg 2,42-47, hvor delingen av både åndelige og legemlige gaver er kjennetegnet på den gudstjenestefeirende menighet. Det samme kommer frem i Paulus sin omtale av den gjensidige hjelpetjeneste i korintermenigheten, hvor delingen av gaver omtales som en gudstjeneste (2 Kor 9,11-12). Det er et uttrykk for at de var lydige og bekjente seg til Kristi evangelium, sier han, når de helhjertet delte med hverandre (v 13). Bekjennelsen har dermed betydning for det vi kan kalle tjenestens liturgi. Dette perspektivet kommer også frem i Luthers Torgau-preken når han peker på at vi tjener vår neste når vi feirer gudstjeneste, for gjennom "lære og bønn, som er den høyeste tjeneste og velgjerning, blir også han evig hjulpet". Men "glem ikke", føyer han til, "at du også tjener ham i hans legemlige nød, og særlig over alt hvor du ser at han mest trenger din hjelp."

Begrepet bekjennelse har både en objektiv og en subjektiv betydning. Bekjennelsen har funnet sin utforming på mange måter, ofte nedfelt i skriftlige dokumenter som er utformet i dialog med kulturelle og fromhetshistoriske strømninger. Den bekjennelsesdannelse som har skjedd i vekselvirkning mellom liturgi og teologi, har ikke skjedd uten kamper. Det har vært misvisninger i det kompasset som den gudstjenestefeirende menighet ble henvist til å styre etter. I vår egen tradisjon kan nevnes rasjonalismens forsøk på å utforme en liturgi preget av akkomodasjon til den opplyste tidsånd. Både i oldkirkens kristologiske og trinitariske stridigheter og i den moderne tids forsøk på å skape en liturgi som gir minst mulig anstøt for det sekulære menneske, har nødvendig avskalling vært nødvendig. Fortsatt blir den prøvede bekjennelse stående som den objektive målestokken på rett og galt i liturgien. Det har vel hendt at bekjennelsens voktere har trådt litt for strengt inn på liturgiens område, som for eksempel når Kirkeritualet i 1685 med ortodoksiens krav til dogmatisk presisjonsnivå

fastsatte at utdelingsordene ved nattverden skulle lyde: "Dette er Jesus *sanne* legeme/blod", mens tradisjonen forut enten hadde bare "Dette er Jesu legeme/blod", eller ikke brukte utdelingsord i det hele tatt, under henvisning til at dette grunnleggende saksforhold allerede var tydelig uttrykt i innstiftelsesordene. En liknende tendens til å overbetone et bekjennelsesmessig punkt kan kanskje spores når Bispemøtet i 1977 trosset et ønske fra Liturgikommisjonen og fastslo at det i nattverdens *Agnus Dei* skulle hete: "Du Guds lam, som *bar* all verdens synder", i stedet for det historisk og økumenisk innarbeidede "*bærer* verdens synder" som prøveliturgien fra 1969 hadde foreslått. Også her kan det sies at poenget er tydelig nok uttrykt i andre av liturgiens ledd.

Men ordet bekjenne og bekjennelse har også en subjektiv side. Denne siden svarer til de uttrykk troen har søkt for å forme sine egne erfaringer med Gud. Det har gitt seg uttrykk i en *prekentradisjon* som ofte gjenspeiler det åndelige og kulturelle uttrykksmønster i forskjellige historiske epoker, samtidig som det har vært predikantens utgangspunkt og oppgave å tolke og formidle det evangeliske bud-

skap for sin tid. Den subjektive bekjennelsen, forstått som personlig troserfaring, finner vi også i kirkens rike *salmeskatt*. Salmeboken har for mange mennesker vært den beste hjelp til å tolke både Bibelens budskap og deres egen livserfaring med. Salmesangen i gudstjenesten er med på å tolke kirkens tradisjon i vekselvirkning med de faste liturgiske ledd. Salmene er bærere av en vidtrekkende dogmatisk substans som har bidratt til å holde den gudstjenestefeirende menighet fast i en bibelsk og luthersk læretradisjon gjennom mange skiftende lærdoms vær. Et helstøpt eksempel på en slik kombinasjon av objektiv og subjektiv bekjennelse har vi i Erdmann Neumeisters salme "Alltid vil jeg glad bekjenne" (NoS 351):

"Alltid vil jeg glad bekjenne:/ Jeg er døpt i Jesu navn! /Ingen tilflukt er som denne:/ Åpen står min Faders favn./ Intet jordens skatter veier/ mot det ene at jeg eier,/ Kledd i dåpens hvite skrud,/ nådens barnekår hos Gud.

Dåpen gir meg her i tiden/ ankerfeste for min tro,/ Gir meg dette håp i striden:/ jeg skal finne evig ro./ Når mitt blikk engang skal briste,/ vil jeg gjenta til det siste:/ Jeg er døpt i Jesu navn./ Fader, ta meg i din favn!

Dagfinn Stærk (red) KYRILL AV JERUSALEM DÅPSKATEKESER

I vår nye serie Vitnesbyrd fra kirkefedrene henter vi fram tekster som ble utgitt i det 19-bind store verket Vidnesbyrd fra Kirkefædrene i tidsrommet 1880-1897 på Mallings Boghandels Forlag.

Denne første boken inneholder dåpsundervisningen som biskop Kyrill av Jerusalem holdt i siste halvdel av 300-tallet, en klassiker innen oldkirkens dåpstekster, samt en presentasjon av denne fargerike biskopen som igjen gjorde Jerusalem til et kirkelig kraftsenter.

Kr 178,-

Velkommen til ny medarbeider.

Idet vi begynner gjennomgangen av tekstene for det kommende kirkeåret, vil vi ønske velkommen vår nye tekstmedarbeider, Elin Lunde som er prest på Cathinka Guldbergs eldresenter på Lovisenberg. Vi er glade for at hun har tatt imot utfordringen om å skrive for Luthersk Kirketidende, og ser fram til det hun har å bidra med.

SØNDAGSTEKSTEN

Kjell A. Skartseterhagen, Frode Granerud, Astrid Sætrang Morvik

1. søndag i advent

28. november 2010.

Jesaja 62,10-12. Rom 13,11-14.

Matteus 21,1-9

Innsteg

"Og nå løfter jeg øynene fra mitt lille sogn, fra mitt lille land ut over den store verden. Mektige begivenheter ser jeg velte mot oss overalt. Der rir de på kameler og hingster, der bruser de fram i alle slags uhyrer til lands, til vanns og i luften. Hvordan skal en stillfarende mann på et esel klare seg i dette villskapens sammenstøt? Ja, ja, tro hva dere vil, men de andre klarer seg ikke. For døden er i alt det de foretar seg. Er det i det hele tatt noen fremtid for menneskeheten, da blir det den stillferdige rytter på eslet, som beviser at salige er de saktmodige for de skal arve jorden.

Herre Jesus, vi byr deg velkommen her i ditt hus. De store herrer i verden kan sparke fotball med jorden og omstyrte riker og skape nyordning - og vi ser nok hva slags orden det blir. Bare du kan gi oss det sinn som skaper fred og virker til vår nestes gagn, bare du kan frelse våre sjeler. Vi ønsker deg velkommen i det nye kirkeår! Vi takker deg fordi vi

vet at du søndag etter søndag, dag etter dag vil finne veien til oss i det året som kommer, slik du gjorde det i det året som gikk."

... og slik avslutter presten, forfatteren, poeten og dramatikerens Kaj Munk som ble tatt av dage av den tyske okkupasjonsmakt i Danmark 4. januar 1944, sin preken over Matteus 21,1-9 på den første adventssøndagen i 1941. (Kilde: Kaj Munk "Med ordets sverd - Danske prekenere 1941-42" Overs. S. Tschudi. Oslo 1946.)

Lodde stemningen

Hver søndag har med å lodde stemningen å gjøre - til en viss grad - enten vi vil eller ikke. Det høres ufromt ut. Vi vil helst være upåvirket av slikt, men er mye mer avhengige av stemninger enn vi tror. Jeg kan bare ane stemningen i Munks menighet i 1941 ... angsten, usikkerheten, ja, hvor står jeg? Alt til tross aner jeg spiren til glede og håp som er der, og den smitter! I dag er våre tanker også okkupert, okkupert av angsten for livsmiljøets lite lysende framtid, for finanskriser og ressursknapphet og kriser vi opplever på eget legeme og vår sjel...

"Det bli lys!"- Lysene på alteret viser oss at Gud er hjemme i sitt hus og ber oss som er underveis i mørket, å komme inn. Vi er ikke overlatt til oss selv. Gud har ikke trukket seg tilbake. Han samler sin menighet på jord, og vi får være i fellesskapet med hans menighet i himmelen. Lysene lyser opp i høstmørke, dis, tåke og begynnende forvinter. Lysene fra allehelgensdagen lyser på en spesiell måte.

Drømmen om juletid, om fred og framtidstro blander seg med Hosianna-rop. Når vi legger vår stemme i evangelielæsningen, slik som vi kan gjøre med en prosjonssalme, gir vi uttrykk for en mengde ulike følelser. Sterkest er kanskje gleden over å hilse en konge velkommen, som er så annerledes enn alle andre, og som bruker et fredens symbol som ridedyr. Guds barn i alle aldre vet at det ikke handler om falsk beskjedenhet! *Mæ genoito!* Slett ikke! Her kommer det en som vet hvem han er: Fredsfyrste i en verden trøtt av krig! Derfor brer de ut sine kapper på veien og hilser med palme-grener!

*Velkommen fra din himmelsal
til denne verdens tåredal
hvor vi deg intet annet bød
enn stall og krybbe, kors og død!*

Dette salmeverset er like mye for hele kirkeåret som bare til jul. Svenskene synger: *"Ej kommer han med härar och ej med ståt och prakt, dock ondskan han förfärar i all dets stolta makt..."* (Svenska Psalmboken nr.103:4). Kan vi tro det eller er det bare en from forhåpning?

Mennesker rundt om i verden, som våger å leve i hans etterfølgelse og i kongetilbedelse omsatt i aktiv kjærlighet til sine medmennesker, kan fortelle at det er sant. Kaj Munks profeti bygget på erkjennelsen av at den makt som bærer døden i seg, er dødsdømt. At den gikk i oppfyllelse, gjør oss ettertenksomme. I dag også finnes det dødsdømte makter og myndigheter, men alt er ikke dødsdømt med disse. Den konge som bærer livet i seg, er livsdømt! Og vi er livsdømt - selv om vi er dødsdømt i en verden hvor en annen fyrste gjør seg gjelden på ymse vis. Han kommer, han som kan snakke med både levende og døde.

Den kongen som kommer, innleder et kirkeår som inneholder ankomst, åpenbaring, faste, lidelse, død og oppstandelse, sendelse av *"vår trøst, levende, varm hellig og sterk"* og sendelsen

av oss, som levende og varme, ut i verdens hverdag for å skape tro og håp med hjertespråkets sverd. Velkommen i din ankomst - *adventus!* Hosianna du som alltid er i *kjømnda!*

Evangelieteksten

er en del av den tredje og nest siste delen av Matteus-evangeliet, hvis en bruker en fire-delning som Bibelselskapets studieutgave presenterer, og som er veldig grei:

- I) 1,1-4,11 Jesu opphav og forberedelsen til hans virke.
- II) 4,12-16,12 Jesus underviser og helbreder i Galilea.
- III) Jesus underveis til sitt Messias-kall i Jerusalem.
- IV) Jesus fullender sitt kall ved lidelse, død og oppstandelse.

Her i del III møter vi altså Jesus "underveis til" - et godt stikkord å forstå teksten under. Her er hans møte med Jerusalem. Han bruker eselet - et fredens symbol. Han setter seg dermed også i en profetisk tradisjon (jfr. Jesaja 62,11 f- vår lesetekst, men også Sakarja 9,9). *"Sions datter"* er et uttrykk som betegner innbyggerne i Jerusalem, og også byen. Byen forstås ofte som en kvinne (Jes 6,2; 54,4). Sion betegner også stedet for Guds nærvær. Sions døtre er dermed å forstå som de som befinner seg i Guds nærvær. I vår tekst sier derfor uttrykket noe om både de jublende og den som kommer: Han er Guds nærvær. I den kristne tradisjonen brukes derfor uttrykket om den kristne menighet - både i himmel og på jord: En kvinne, en brud!

Vi er vant til å tenke Jesus som den ydmyke kongen. Oppsiktsvekkende nok kan den umiddelbare tekstsammenhengen få oss på andre tanker. Det første han gjør nå etterpå er å renske templet og forbanne det stakkars fikentreet. Han som kommer på eselet er ingen dott eller tøffelhel! Han er kongen som har noe å si om skattebetaling til keiseren her i tiden (kap 22), og han er den som har alt å si på den ytterste dag (kap 25). Det er det jeg kaller *dommekraft!*

Til gudstjeneste og preken

Gudstjenestens form har som alltid mye å si for opplegget, også prekenens form. I mange kirker begynner kirkeåret med en familiegudstjeneste. Symboler har stor betydning. Noen av

oss begynner kirkeveien med ryggkink og bæring av stuas yuccapalme inn i bagasje-rommet - inn på kortrappen til en kirketjeners noe bekymrede blikk. Andre bruker palme-grener eller grankvister (norsk utgave av palme). Noen passer på å bruke asken fra brente adventspalmegrener på askeonsdag - og får dermed synliggjort og verbalisert en sammenheng mellom kirkeårstidene.

Dåpsprosjonen kan tas imot med disse grenene, og sammen med dåpsbarna kan vi gjerne bære inn alterets hellige ting og slik innvie dem til et nytt nådens år. Disse tingene er beholdere av nådens midler: dåpsfatet, kalken og disken og ordet mellom de to permene, lyse-stakene og det ene tente adventslys. Da kan det understrekes at det er ved disse ting og ordene som knytter seg til, Jesus utøver sin konge-gjerning med oss, nå og gjennom hele kirke-året.

Prekentanke

Kongen kommer; han renser; han forbanner; han velsigner.

Han kommer til oss i *vår situasjon*: vår personlige -, vår umiddelbare sammenhengs, vårt lokalmiljø, vår kirkes, vårt lands, vårt verdens. Han er underveis til oss som også er underveis.

Han renser - det som trenger renselse og fornelse.

Han forbanner - det som ikke bærer frukt for nådens rike.

Han velsigner og gir nye muligheter og nye begynnelse. Han er sjef i huset der vi er barn av nåde og ikke treller av lov (Joh 8,31f).

Kongen både har og gjør krav på oss. Vi er hans trofaste. For ham vil vi gjøre vår innsats i året som kommer. Innsatsen søker oss - det er ikke vi som søker innsatsen. Vi er trofaste når vi står beredt og handler når vår tid er inne.

Både Hosianna-ropet og Kyrie eleison-ropet hører med når kongen kommer. For uten bønn er hans kongemakt uten nedslagsfelt - og det er ingen bombe!

Salmemulighetene

er mange; "Gjør døren høy" gjør nytten og åpner dører! (NoS 5/6). Nr 274 "Himlens konge" er stor! Nr. 1 i Salmer 1997 gjør nytten på en ny måte: "Gå, Sion din konge i møte, Jerusalem, gled

deg i Gud!" Den er nesten et must med denne teksten. Et lystenningsvers ved adventsstaken/kransen hører med: NoS 28 "Nå tenner vi vår adventskrans" - og alle versene passer godt. En salme for innledningen av kirkeåret gir et fint overlys som NoS 11. Salmer fra Salmer 1997 som 101 gir også god mening som innledning til kirkeåret for den minner oss om at: "i hjertet vil han inn". Likeså gir 103 fra samme bok god mening på denne søndagen: "Når jord og himmel møtes her, når Jesus Kristus er oss nær - Han åpner for oss nådens dør!"

Nåde være med dere - i det nye kirkeåret!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
Sokneprest i Nittedal

2. søndag i advent

5. desember 2010

Prekentekest: Lukas 21,25-33

Lesetekster: Malaki 3,17-4,2a; Romerbrevet 15,4-7

Til dagen

Vi er nå godt i gang med adventstiden. Advent kommer som kjent av det latinske uttrykket "adventus redemptoris", frelserens (frikjøperens) komme. Adventen er i vår tid redusert til en førjulstid, en slags tyvstart på julen (Julemarsipanen har vært i butikken to måneder allerede.), og det er lett å glemme at advent er en selvstendig kirkeårstid med sitt eget budskap. Budskapet handler om frelserens komme, og det har tre tidsperspektiver:

- Fortid: Vi ser fram mot at vi på ny skal feire at han kom en gang for lenge siden i Betlehem.

- Nåtid: Vi gleder oss over at han kommer til hver den som tror på ham, hver dag.
- Fremtid: Vi venter på at han en dag skal komme igjen for å samle sine hos seg på den nye jord.

2. søndag i advent kalles gjerne forventningens adventssøndag, og det er særlig fremtids-perspektivet som er fremtredende denne dagen. Prekenteeksten har sterke og skremmende ord om endetiden, men den formidler samtidig håp for alle som hører til hos Jesus. Min erfaring er at våre søsken i de mer karismatiske kirkene er ivrigere til å snakke om endetiden enn vi i den litt trauste statskirken. Noen ganger blir det kanskje litt i meste laget, men det er heller ikke bra hvis eskatologien ikke er til stede i vår forkynnelse. Derfor skal vi frimodig gripe anledningen 2. søndag i advent og gi menighetene våre både undervisning og oppmuntring knyttet til dette spennende området av troen.

Til teksten

Jesu eskatologiske tale et par dager før hans død er gjengitt hos alle synoptikerne, og prekenteeksten er et lite utdrag av versjonen til Lukas. Jesus knytter sammen et stort tids-spenn: Han snakker om hendelser som er nært forestående (erobringen av Jerusalem og ødeleggelsen av tempelet), og om hendelser som ennå ikke har funnet sted (Menneskesønnens komme i skyen). Jesus sier selv (vers 9) at tegnene vil komme en tid før selve enden, og vi skjønner at Jesus i en og samme tale omtaler begivenheter som står langt fra hverandre i tid. Hovedpoenget er å vise at endetiden allerede er begynt med Kristi første komme, og at den vil vare helt til han kommer igjen.

Det har lenge vært en populær øvelse å utarbeide forslag til nøyaktig timeplan for endetiden. Tusenårsriket, bortrykkelsen, Antikrist og andre eskatologiske hendelser plasseres i forhold til hverandre, side om side med historiske begivenheter som opprettelsen av Israel i 1948 og angrepene på New York i 2001. I sommer meldte Vårt Land at en predikant kunne fortelle, med dagens tekst som bibelsk begrunnelse, at på et tidspunkt vil alle planetene i solsystemet stå på linje, og da vil alle vulkaner på jorden få utbrudd samtidig. Noen år senere vil det ikke være liv igjen på

jorden. NASA vet når dette vil skje, men nekter å si når. Sludder som dette lar seg dessverre av og til høre fra talerstolene i kristne forsamlinger og er resultat av en usunn og overdreven interesse for endetidens detaljerte disposisjon.

Når vi leser tekster om endetiden, skal vi utvise stor nøkternhet i tolkningen. Jesus selv sier at ingen andre en Far vet tiden for dette (Mark 13,32), og når disiplene spør om flere detaljer, svarer han at det ikke er deres sak å vite om dette, men de skal være hans vitner i hele verden (Apg 1,6-8).

Det er ikke lett å vite hvordan vi skal forstå ordene om tegn på himmelen. Flere av GTs profeter sier tilsvarende ting. Kanskje vil disse profetiene først gi mening når begivenhetene de beskriver har funnet sted. Det som uansett gjøres tydelig, er at for Guds folk er det ingen grunn til å være redd for endetiden. Vi skal være optimister, for vi vet at verdens ende er synonymt med at Jesus frelsesverk er fullført.

Versene som følger umiddelbart etter dagens avsnitt, forteller oss hvordan vi skal møte endetidstegnene: Vi skal våke og be, og være forberedt på at slutten en dag kommer. Kristne skal ha et sunt evighetsperspektiv for livet, og vi skal leve i tro og tjeneste og bruke godt den tiden vi har.

Til prekenen

Jeg ser for meg at prekenen for denne dagen består av tre hovedavsnitt:

Verden skal gå under - og det er bra!

Dommedag er et nifst ord. Vi har uttrykket dommedagsprofeter, og det brukes sjelden om mennesker med positivt budskap. Vi har sett katastrofe filmer om verdens undergang, senest fjorårets effektfilm 2012. Verdens undergang er ikke noe vi forbinder noe godt med.

Denne dagen skal predikanten være en dommedagsprofet med positivt fortegn! De første kristne så fram til dommedag med forventning. Det skulle vi også gjøre; det er ingen grunn til å grue seg! Vi lever i en verden som er full av lidelse. Budskapet om at denne verden skal gå til grunne, og at vi skal få en verden uten ondskap, er et godt budskap. De fleste av oss er glad i livet vi har nå, og det får vi lov til å

være. Likevel trenger vi å se oss selv i evighetsperspektiv. Dette livet er midlertidig; det er ikke meningen at vi skal stanse opp her. Gud har noe enda bedre på lager for oss; ja, han har lovet oss intet mindre enn en fullkommen ny verden.

Det er ikke dere gitt å kjenne tider og stunder.

Vi skal mane våre tilhørere til å ha et nøkternt forhold til Bibelens tekster om endetiden. Det er lett å gå seg vill i tolkninger og miste det sentrale av syne: Bibelen gir oss glimt av endetiden for at vi skal ha håp! Det er ikke lett å tolke det Bibelen sier om de siste tider. Vi vil ikke vite sikkert om vi har tolket det riktig, før vi i ettertid kan se tilbake på det disse tekstene taler om. Vi skal ikke lese om endetiden for å finne ut detaljene om den, men for å få håp og oppmuntring.

Hvordan vet vi at enden nærmer seg? Det er ikke så dumt å ta til seg Jesu metafor om fiken-treet. Når vinteren er over, gleder vi oss til sommeren. Vi vet ikke når den kommer; vi vet ikke hvor lenge snøen blir liggende; vi vet ikke når det endelig vil bli varmt. Det kan komme mildvær med snøsmelting, og så kan det fryse på igjen. For hver dag som går, vet vi likevel at sommeren kommer et skritt nærmere. Slik er det også med de siste tider. Vi vet ikke når Jesus kommer tilbake, men vi vet at i dag er det nærmere enn det var i går. Endetidstegn er som vårtegn. De sier ikke noe sikkert om timeplanen, men de varsler at sommeren kommer litt og litt nærmere.

Bruk tiden godt! Vi vil ha med oss flest mulig!

Prekenen bør munne ut i en oppfordring til misjon, inspirert av Jesu ord til apostlene i Apg 1,7-8. Vi vet ikke hvor lang tid denne verden har igjen; derfor er det viktig å bruke den best mulig. Dommedagens alvor er at ikke alle mennesker vil få være med til gleden på den nye jord. Ingen kristne kan slå seg til ro med at mennesker er på vei til fortapelsen. Jesu oppdrag til oss er det samme som til apostlene: Vi skal være hans vitner på vårt hjemsted, i våre nærområder og helt til jordens ender. Slik er vi med på å gjøre dommedag til en gledens dag for flest mulig.

Til gudstjenesten

Gudstjenestene i advent følger vanlig mønster. Det er en god tradisjon å tenne adventsstake i begynnelsen av gudstjenesten; det kan skje i forbindelse med inngangsordene. Til lys-tenningen bør det synges en sang, og det bør være den samme sangen på alle fire advents-søndagene. Et godt forslag er Tenn lys! - Salmer 97, nummer 2. Hvis det er nattverd denne dagen, er det naturlig å formidle at dette måltidet er en foregripelse av festmåltidet som venter oss på den nye jord. Slik kan nattverden også formidle noe av forventningen til Jesu gjenkomst.

Når det gjelder salmer, er det naturlig å ta utgangspunkt i adventskapitlet i salmeboken. Andre aktuelle kapitler er Siste søndag i kirke-året og Misjon.

Jeg foreslår følgende salmer:

S97 - 2: Tenn lys! (to vers, til tenning av adventsstaken)

NoS - 3: Å kom, å kom Immanuel

NoS - 14: Jeg løfter opp til Gud min sang (se referanse til prekanteksten i tredje vers)

NoS - 253: Sions vektor hever røsten

NoS - 260: En dag skal Herrens skaperdrømmer møte

NoS - 514: Reis deg, Guds menighet!

S97 - Hører du den himmelige sangen

FRODE GRANERUD
Kapellan i Notodden

3. søndag i advent

12. desember 2010

Preiketekst: Jes 35,3-10

Lesetekstar: 1 Kor 4,1-5; Matt 11,2-10

Adventsglede.

Det er både lett å vanskeleg å vere predikant i adventstida, lett fordi vi enno har ein kultur der alle og alt er innretta mot å vente og førebu seg på jula. Konteksten vi skal forkynne inn i, er veldig lett å identifisere. Samstundes er det vanskeleg fordi den folkelege og kommersielle venteringa på jula ligg såpass på sida av det kyrkjeleg advent eigentleg handlar om. Vi blir lett litt forlegne når vi skal snakke om at Jesus skal komme attende, ikkje minst det at han skal halde dom. Ei dommedagspreik i førjulstida er ikkje akkurat det folk flest vil piske opp julestemninga med.

Tredje søndag i advent er ein alvorleg, men håpefull dag. Og i år har vi fått ein fantastisk tekst frå Jesaja-boka til å preike over. Teksten er både poetisk og kraftfull og teologisk full av energi.

Eksilet er over.

Kapittel 35 i Jesaja-boka handlar om at Gud folk som er i eksil i Babylon, skal få vende tilbake til Sion, til det lova landet. Det er ein profetisk tekst, ein tekst som i eit blomstrande biletspråk malar fram for oss det som skjer når Gud fører folket sitt heim. Ikkje berre skal dei få komme heim reint geografisk, men alle deira lengslar og draumar skal bli oppfylt. Blinde skal få synet tilbake, døve skal høyre, og lamme skal springe. Alt dette skjedde neppe da Israelsfolket kom tilbake frå Babylon. Det er tydeleg at det er den messianske tida som bryt inn i den historiske situasjonen. Slik sett er det ikkje vanskeleg å ta med seg bibelteksten vår opp på preikestolen i adventa i 2010 i Brønnøysund eller kvar det måtte vere i verda. Også i dag lever vi på ein måte i eksil, og vi bær med oss lengten etter å komme heim. Og for nokre av oss er den djupaste lengten knytt nettopp til det at blinde skal få sjå, at stumme skal kunne tale, og at vi skal få springe, hoppe og juble saman med dei vi er aller mest glade i. Den kommersialiserte adventstida blir støy som prøver å selje billegge erstatningar for den sanne adventsglede.

Teksten vår er full av spennande ord og uttrykk som kan utleggast i ei preike. Det er jo biletet av den messianske tida og staden som blir malt for oss. Heimen, Sion, er ikkje berre ein geografisk stad, men meir eit tilvere der alle lengslar skal vere oppfylt, og alle mål nådd. Vi skal merke oss at det ikkje er idealsamfunnet eller det perfekte livet som blir lista opp. Det er her som i Bergpreika til Jesus dei som manglar noko, som lengtar og drøymar, som er adressaten. Det er oss, vi med vaklande kne og slappe hender som skal lytte og ta til oss bodskapen. Det er dei lamme og blinde og stumme og døve som skal gje seg inn på vegen, kongsvegen, den heilage vegen. Vi skal ikkje løfte oss sjølve etter håret, men vandre på vegen. Eg har hefta meg med ordet "Maslul" i v 8, som betyr veg - ikkje ein smal sti, men ein stor, brei hovudveg. I vår omsetjing blir han kalla "kongsveg". I det store, fargerike biletet av messiasstida, som blir malt for oss, er ordet "maslul", kongsvegen, sentralt. Det er altså ikkje snakk om ei smal bakgate der ein kan snike seg usett. Den lamme i rullestolen sin må ikkje køyre omvegar for å komme fram. Nei, her har alle plass. Den smale vegen er brei nok og har plass til alle.

Kongsvegen er full av folk.

Kongsvegen snor seg gjennom ørkenen, forbi støyande kjøpesenter som ropar: Kom hit, og kjøp! - forbi julebordrestaurantar som skrik: Kom hit, og et! Vegen svingar innom slitne foreldre som ikkje heilt veit korleis dei skal gje ungane ei gledeleg jul. Også dei einsame og resignerte, dei som hatar jula, kan ikkje unngå å sjå kongsvegen der han går forbi. Den heilage vegen - heilag og skremmande så mange ikkje tør å gå på han. For ingen urein må gå der. Men dei som har fått trua, går på vegen. For vi er jo ikkje ureine! Vi er jo vaska reine i Jesu blod. Dei lamme og blinde og stumme og døve skundar seg inn på vegen. Det er ein pilegrimsveg for Gud folk. Og vi er jo Guds folk. Vi vart døypte til å vere Guds folk. Sjølv ikkje dårar skal gå seg vill. Det er berre å følge vegen, kongsvegen, den heilage vegen - frå døypefont til altarring .

Adventstida er pilegrimsvandring.

Eg trur at dei store flokkane som kjem til kyrkja i adventa, ikkje berre er ute etter stemning i mørketida. Eg trur dei er menneske som i ei tid der fokus smalnar litt inn, får kontakt med heimløysa si, og som derfor leitar etter vegen gjennom ørkenen. Kongsvegen. Den heilage vegen. Dei er i startgropa for pilegrimsvandringa heimover. Vi skal vere medvandarar og samstundes vegvisarar.

EVEN BORCH
 Prost i Brønnøysund

4. søndag i advent

19. desember 2010

Prekentekest: Joh 1,19-27

Jes 52,7-10; Fil 4,4-7

Det går mot jul og lysere tider

Siste søndag i advent holder vi kveldsmesse i vår menighet. Vi synger lovsanger og teller ned til julens fest. Formen på gudstjenesten har et preg av hverdag; de store ord tas ikke i bruk, men vi holder oss til bønner og brødsbrytelsen som hjelper oss å se hverandre som søsken. For selv om den store festen nærmer seg, trenger vi feste i hverdagen, og et sted der fremme venter den aller største festen.

Lesetekstene

Forventning og glede strømmer gjennom dagens lesetekster. Det er engasjement og appell; det er håp og ikke minst løfte om fred som møter oss. Jesaja forkynner en frelse som skal komme - i datidens kontekst en profeti til Israel i eksil i Babylon, i kristen kontekst en profeti om frelsen som kommer med Jesus Kristus. Så gikk det vel 500 år, og Jesus ble født. Hvilken funksjon har så denne teksten i vår tid? Jeg liker å tenke at den ikke bare er et historisk bakteppe for den kommende julefesten som er rett rundt hjørnet, men et løfte om frelse for alle - en gang der fremme. Teksten er som sådan en sterk endetidstekst og en misjonstekst. Den kan gjerne følges av S97 nr 110: "Hører du den hemmelige sangen."

Filipperbrevteksten er praktisk og optimistisk og henvender seg til menigheten midt i hverdagen: Alt kan vi legge på Gud i bønn. Bekymringen kan vi la fare; Guds fred skal gjøre sitt inntog. Slik skriver Paulus til de første kristne - på tross av at både han selv og menigheten er rammet av forfølgelser. NoS 4; "Gled deg, du Kristi brud" kan passe til denne teksten.

Prekentekest

Tekstens avgrensning er naturlig: Den er en konkretisering av Johannesprologen v 6-8, og den starter og avslutter med en randbemerkning om bakgrunnen for hendelsen og hvor det skjedde, v 19 og 28.

Noen eksegetiske bemerkninger:

V 19: De som kommer til Johannes representerer jødene som evangelisten gjennom hele sin beretning gjør et poeng av at Jesus står i opposisjon til, jfr. v 11. Allerede her introduseres deres tankegang: Den som påberoper seg en religiøs autoritet må være noen de kjenner fra før.

V 20: Johanne avviser - før han er spurt - at han er Messias. Vi må gå ut ifra at dette også var en mulighet som folk spekulererte i.

V 21: "Er du Elia?" Der Matt 11,14 slår fast at Johannes er Elia, avviser evangelisten Johannes også dette. Han understreker dermed at døperens budskap ikke korresponderer med noen kjent person i jødisk religion.

V 22. Johannes presenterer seg selv som en røst som roper i ødemarken, jfr. v 7. Johannes'

rolle er å være et vitne, en stemme, eller som C. K. Barrett sier det: "John is the spoken word whereas Jesus is the incarnate Word." (s 174)

V 25. Hvorfor døper *du*? Eller sagt på en annen måte: Hvem tror du at du er? Den etablerte religiøse ledelse har behov for å holde kontroll på religiøs aktivitet, da som på konventikkelplakatens tid.

V 26. "Midt mellom dere står en dere ikke kjenner." Utsagnet impliserer at Han som kommer er suveren og står frem når tiden er inne - i sin egen tid. Han er Herre over tiden, jf. v 15. Men til tross for sin suverene herskerposisjon, er han så anonym at det er mulig å ikke legge merke til ham.

V 27. Å løse sandalremmen, jfr. Mark 1,7. Utsagnet forutsetter tanken om at en disippel kan gjøre alt for sin mester som en slave kan gjøre, bortsett fra å ta av ham skoene.

Kilde: C. K. Barrett, *The Gospel according to St. John* (s. 170-175).

En preken om glede og uro

Kirkeårstiden og de to lesetekstene legger opp til forventning, trøst og håp om fred og forløsning for alle mennesker. I prekenteksten kommer begrunnelsen for et slikt håp: "Midt mellom dere står en dere ikke kjenner." Teksten beskriver denne ukjente på en indirekte måte ved at Johannes presenterer seg selv i forhold til ham: Der jødene ser Johannes som en mulig Messias, eller i alle fall en av de gamle profetene som det festet seg så mange forhåpninger til, plasserer Johannes seg selv under slaven (!) i forhold til ham som skal komme. Hvis Johannes - som bærer alle kjennemerkene til en stor profet - er så liten i forhold til Ham som skal komme, hvordan er det mulig at Han som skal komme, allerede er midt iblant oss uten at vi har lagt merke til det?

Dette er evangeliets mysterium: At Frelseren kan være så unnselig at det er mulig å gå glipp av ham! Men det er nettopp dette som understrekes i juleevangeliet når Gud blir født som et fattig menneskebarn, tilsynelatende uten betydning for noen. Jfr. v 10: "Han var i verden, og verden er blitt til ved ham, men verden kjente ham ikke."

Teksten viser også til det *mørket* han ble født inn i, jfr. v 5: "Og lyset skinner i mørket, men

mørket tok ikke imot det." Konkret handler det om å bli møtt av religiøse ledere som henter all sin autoritet fra for lengst avdøde profeter. Det ser riktignok ut som om man har en viss vilje til å gjøre seg kjent med nye stemmer i det religiøse landskapet (eller er det bare et ønske om å kontrollere?), men evnen til å gjenkjenne Gud når Gud kommer langs nye stier, er begrenset. Både Johannes og Jesus blir møtt med samme skepsis og til slutt avvist av verdslige og religiøse myndigheter. I ettertid er dette selvsagt til skam for dem som ikke forsto det da Herren gjestet dem. Verre er det at masse mennesker avsto fra å ta imot Verdens lys fordi deres religiøse ledere gikk foran med et dårlig eksempel.

Det er lett å tenke at jødene på Jesu tid var forstokkede mennesker som for all del ikke ville utfordres av nye tanker, men er vi egentlig noe særlig bedre?

- Vi feirer julen som en hyggelig tradisjon, men lukker helst øynene igjen for dem som ikke har noen å feire sammen med.

- Vi går inn i vår trygge kirke og feirer at vi har funnet sannheten, men har ikke frimodighet til å gå ut til forbigående og ivertere dem inn.

Er dette en beskrivelse som kan passe på oss? I så fall er det vi som går foran med et dårlig eksempel og må bære ansvaret for at mange av våre medmennesker også denne julen går glipp av Verdens lys.

Jeg kjenner at jeg får lyst til å beklage at det er hit studiet av denne teksten leder meg nå rett før jul. Jeg har ikke lyst til å gi oss dårlig samvittighet! På den annen side: Det er adventstid og tid for bot og bedring; kanskje det er på tide å *vende om* i tråd med Johannes' oppfordring?

Kanskje vi til og med kan gjøre Johannes' ord til våre: "Gjør veien rett for Herren!"

Johannes gjorde veien rett på to måter:

1) Han fant fram til hvem han selv var. Han kunne latt seg smigre av spørsmål om han var en berømt profet eller Messias selv, men han visste hvem han var, og var ikke redd for å si det: I forhold til ham som skal komme, er jeg mindre enn en slave.

2) Selv om han visste hvor liten han var i forhold til Herren selv, var han frimodig. Han kjente sitt oppdrag og var i full gang

med å utføre det. Oppdraget hans var med ord og handling å peke på Ham som skulle komme.

Litt trøst til slutt

Utfordringene står i kø på 4. søndag i advent: Ikke bare skal vi ha stelt ferdig til jul om noen dager, men vi bør også ha åpnet våre hjerter og hender for de fattige iblant oss og bedt med oss en venn til gudstjenesten. Blir det for store krav i en hektisk hverdag? Ta tiden til hjelp: Se videre! Se bakom julen, og vit at det kommer hverdager etter dette! Det er i hverdagene vi har vårt feste, og om vi ikke klarer å være altruistiske kristne på julaften, så er det hverdagene det er flest av. Snart går

det mot lysere tider. Her og nå skal vi hente energi fra festen og fellesskapet og glede oss i Herren. Han kan få våre bekymringer, for han er stor nok til å bære dem:

Han kjem så mild og god,
han gjev dei veike mod,
for han sitt folk vil frelse,
si brud med fagnad helse.
Hosianna! Lov og ære
vår konge evig vere!
(NoS 4, v 4)

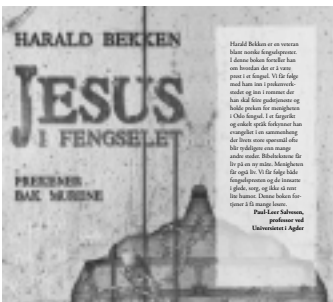

ASTRID SÆTRANG MORVIK
Sokneprest i Østenstad

Harald Bekken

JESUS I FENGSELET

Prekener bak murene

Harald Bekken er en av våre
blant andre fengselstjenere.
I denne boken forteller han
om hvordan det er å være
prest i et fengsel. Vi får følge
med ham når prekenen ut-
vikles og ser i menneske-
het han deler med fengselstjenere og
både preker for menighetene
i Oslo-fengsel. I et fengsel
og enkelte språk forkynter han
evangeliet som menneske-
det. I sine egne spørsmål alle
ikke vil bli gitt en svar-
ende ordet. Bibelskolen der
for det er en av sine. Menigheten
der også de. Vi får følge både
fengselstjenere og de som er
i fengsel, selv og ikke så nær-
me som. Denne boken for-
gjør at å være prest.
Per Eirik Andersen,
professor ved
Universitetet i Agder

"En prekensamling som burde være pensum for alle forkyntere! I det hele tatt er dette en prekensamling både til oppbyggelse og inspirasjon, selv for den som aldri har satt sin fot innenfor et fengsel."

Per Eriksen i VL

Kr 278,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTINGER

Tunsberg bispedømme

Tunsberg bispedømmeråd har tilsatt Kai Helge Reinertsen som spr. i Ringerike prosti med særskilt tjenestested Lunder og Veme sokn.

Vi har mottatt bekreftelse på at den tilsatte tar imot stillingen.

LEDIGE STILLINGER

Oslo bispedømme

Embetet som døveprost er ledig.

Døveprosten leder døvepresttjenesten i Den norske kirke og utfører selv prestatjeneste i Døves menighet i Oslo. Prosten bistår dessuten biskopen i dennes embetsutøvelse og ivaretar for øvrig de gjøremål som ligger til proste-embetet. Det stilles krav om faglig kompetanse, lederegenskaper og evne til samarbeid. Videre stilles det krav om kompetanse i tegnspråk og kjennskap til døv kultur. Søkere uten denne kompetansen forventes å ta utdanning i tegnspråk ved universitet/høyskole.

Døvepresttjenesten er organisert under Oslo bispedømme. Døvemenighetene er representert i bispedømmerådet og Kirkemøtet. Landet er delt opp i fire distrikter med fem menighetsråd og tre menighetsutvalg. Det er døvekirke i fem av de største byene. Døvemenighetene omfatter døve/hørselshemmede personer og deres nettverk. En regner med at det er ca.

20 000 tegnspråkbrukere i Norge. Prosten har personalansvar for 17-18 tilsatte. 11 av disse er prester. Døvemenighetene har fra 2010 fått til- delt trosopplæringsmidler og er inne i en aktiv fase med å innarbeide og utvikle trosopp- læringen.

Prostens kontor er lokalisert i Oslo døvekirke, og det er samlokalisert med kirkevergens kontor. Til døveprosten er det knyttet en egen stilling som saksbehandler.

Den som blir utnevnt, må rette seg etter tjenesteordning for proster. Vedkommende må finne seg i endringer av gjøremål og embets- distriktets utstrekning, samt endringer i regler om pensjon og aldersgrense. Det følger ikke tjenestebolig med embetet. En del reisevirk- somhet må påregnes.

Søkere må opplyse om de behersker begge de offisielle målformene.

Lønnstrinn 71-79. Innskudd i Statens pen- sjonskasse.

Kvinner oppfordres til å søke.

Det vil bli utarbeidet offentlig søkerliste. Søkere gjøres oppmerksomme på at opplys- ninger om dem kan bli offentliggjort selv om søkerne ber om ikke å bli ført opp på offentlig søkerliste, jf. offentleglova § 25 annet ledd.

Søknad sendes tjenestevei med CV, vitnemål, attester og opplysninger om referanser til Fornyings-, administrasjons- og kirkedeparte- mentet, Postboks 8004 Dep, 0030 Oslo.

Søknadsfristen er 12. november 2010.

Nærmere opplysninger kan fås hos stifts- direktør Elise Sandnes eller personalsjef Torunn Laupsa ved Oslo bispedømmekontor, tlf. 23 30 11 60, og på bispedømmets hjemme- sider www.kirken.no/Oslo.

Bjørgvin bispedøme

Prost i Arna og Åsane prosti i Bjørgvin bispedøme.

Embetet som prost i Arna og Åsane prosti i Bjørgvin bispedøme er ledig.

Prosten leier prestenesta i prostiet, hjelper biskopen i utøvinga av embetstenesta hans, gjer sjølv teneste som kyrkjelydsprest slik biskopen bestemmer og utfører elles dei gjere-mål som ligg til prosteembetet. Prosten skal vere med og verkeleggjere Bjørgvin bispedøme sin visjon "Saman vil vi ære Den treeinige Gud ved å forkynne Kristus, bygge kyrkjelydar og fremje rettferd." Det blir stilt krav om evne og vilje til samarbeid og medarbeidarskap og til å motivere og inspirere medarbeidarar og kyrkje-lydar. Erfaring som leiar vil bli vektlagt.

Arna og Åsane er to bydelar i Bergen by med totalt ca 58000 innbyggjarar. Prostiet er eitt av fire prosti i Bergen og har seks sokn med ca 48 500 medlemmer i Den norske kyrkja. Det er ca 45 tilsette i prostiet, av desse er tolv prestar. Det er tre fengselsprestar knytta til prostiet, og halvannen stilling som institusjonsprest. Prostiet har åtte kyrkjer.

Prosten har kontor saman med prostileiar og servicesekretærer. Prostesekretær er tilgjengeleg i 20 % stilling.

Den som blir utnemnt, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkomande må finne seg i endringar av gjeremål, i embets-distrikta si utstrekking og i endringar i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer bustad med buplikt i Åstveitskogen 42, 5113 Tertnes. Einebustaden er bygd i 1972, er eigd av kommunen og er på 198 m². Tomta er på 851 kvadratmeter. Den som vert utnemnd, må finne seg i dei avgjerdene som vert tekne om leige og bruk av tenestebustaden.

Søklarane må opplyse om dei kan bruke begge målformer. Målforma i prostiet er bok-mål.

Det vil bli utarbeidd offentleg søkjarliste. Ein gjer søkjar merksame på at opplysningar om dei kan bli offentleggjort sjølv om søkjaren ber om ikkje å blir ført opp på offentleg søkjarliste, jf. offentleglova § 25 andre ledd.

Kvinner blir oppfordra til å søkje.

Lønnstrinn 68-79. Av dette går vanlig pensjonsinnskot.

Søknad må sendast tenesteveg med CV, vitnemål, attestar og opplysningar om referansar til Fornyings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet, Postboks 8004 Dep, 0030 Oslo.

Søknadsfristen er 12. november 2010.

Nærare opplysningar kan ein få på bispedømet sine hjemmesider, www.kirken.no/bjoergvin, hjå fungerende prost i Arna og Åsane tel. 55 59 71 60 eller fung. stiftsdirektør Gunvor Taule Mjanger tel. 55 30 64 84.

Karl Gervin HAR KIRKEN MISTET SIN HUKOMMELSE?

En aktuell debattbok om liturgi og symboler, det hellige og helgenene, om engler og meditasjon, skrift og tradisjon, og atskillig mer.

«I et enkelt og godt språk inviterer Karl Gervin til en debatt som kanskje kirken nå er moden til å ta, fem hundre år etter reformasjonen?»

DAG KULLERUD, AFTENPOSTEN

Innbundet 299,-

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og domprost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
  2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
  3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
  4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
  5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
  6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
  7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431

